

**МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ
ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ АГРАРНИХ
НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ «ТУРИЗМ»**

*ДАНЧЕНКО І.О., К. ПЕД. Н., ДОЦЕНТ,
МОІСЄЄВА Н.І., К. ФІЛОС. Н., ДОЦЕНТ,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Освіта знаходиться на шляху пошуку нових цінностей, ідей і змісту, що вимагає впровадження нових підходів до розробки освітніх стандартів, навчальних планів і програм, а також принципів організації освітньо-виховного процесу.

Найважливішими тенденціями, що впливають на модернізацію сучасної освіти, є фундаменталізація, стандартизація, індивідуалізація, гуманізація, гуманітаризація, багатоваріантність, багаторівневність, комп'ютеризація, інформатизація тощо.

Формуються нові вимоги до рівня кваліфікації фахівців, що обумовлює пошук нових підходів до оцінки кваліфікаційних ступенів.

Сучасні інноваційні процеси в науці та освіті активно розвивають педагогічну теорію і практику. Актуальними стають проблеми переходу від інформаційно-накопичувальної моделі вищої освіти до методологічно орієнтованої, яка формує у майбутнього фахівця здатність до вирішення нестереотипних професійних завдань, до творчого мислення, на основі становлення і розвитку загально-і профільно-спеціалізованих компетенцій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема організації якісної практичної підготовки студентів у вищих аграрних навчальних закладах не є новою для наукового педагогічного дискурсу. Системна складність сучасного педагогічного процесу обґрунтовується науковцями з позиції загальної теорії систем (В. Афанасьєв, І. Зязюн, В. Кремень, І. Предборська, В. Садовський), кібернетики (А. Берг, Н. Вінер, В. Дюк, У. Ешбі), синергетики (В. Гребнева, О. Князева, С. Курдюмов, А. Пригожин, О. Чалий та інші).

Аналізом педагогічної системи, педагогічного процесу та педагогічної ситуації як об'єктів управління займалися В. Безрукова,

В. Беспалько, Т. Дмитренко, В. Кушнір, Л. Ричкова, Н. Тализіна, В. Якунін та інші.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Водночас, розгляд теоретичного та практичного наукового добутку довів, що поза увагою дослідників залишилася складна та різноаспектна проблема моделювання педагогічної системи підготовки студентів за спеціальністю «Туризм» у вищих аграрних навчальних закладах (далі ВАНЗ).

Формування цілей статті. Є аналіз та обґрунтування методологічних і методичних основ підготовки студентів у ВНЗ за спеціальністю «Туризм».

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз наукової літератури довів, що умовами успішності практичного застосування педагогічних технологій є:

- проектування навчального процесу з подальшою можливістю відтворення цього проекту на практиці;

- формування основних дидактичних цілей освіти, що передбачає можливість здійснення об'єктивного контролю за якістю їх досягнення;

- структурна і змістовна цілісність технології навчання;

- вибір оптимальних методів, форм і засобів, що диктуються визначеними і закономірними зв'язками всіх елементів технології навчання;

- наявність оперативного зворотного зв'язку, що дозволяє своєчасно і оперативно коригувати процес навчання [2; 3].

Крім того, основними характеристиками педагогічної технології слід вважати її системність, науковість, інтегративність, відтворюваність, ефективність, якість і вмотивованість навчання, новизну, інформаційність, можливість тиражування, перенесення в нові умови тощо.

Програма підготовки студентів, що спеціалізуються в сфері туризму, повинна бути вибудована відповідно до нових соціально-економічних умов і з урахуванням специфіки предмета і продукту праці в освіті і туристичній діяльності, яка реалізується у відповідь на попит туристичного ринку, що гарантує працевлаштування випускників.

Найбільш важливими принципами, які повинні бути враховані в процесі вибудовування стратегії розробки програми підготовки студентів за спеціальністю «Туризм», є наступні загально педагогічні принципи професійної освіти:

– аксіологічний принцип (передбачає створення умов для усвідомлення студентами основного завдання діяльності в сфері туризму як проблеми забезпечення доступності студентів до цінностей культурної і природної спадщини);

– змістовно-структурний принцип побудови системи професійної освіти (відображає пріоритетність формування змісту професійної освіти перед його організаційними формами);

– принцип системності і послідовності як загально дидактичний принцип оформлення професійної освіти;

– діяльнісно-орієнтований принцип (ґрунтується на формуванні компетентісного комплексу, необхідного випускнику для виконання майбутніх професійних функцій);

– принцип індивідуальної мотивації (виявляє цільове освоєння освітньої програми в контексті забезпечення гарантій працевлаштування і майбутнього кар'єрного росту);

– принцип континуальності (передбачає безперервний характер освіти);

– принцип наступності професійних освітніх програм (забезпечує вільну міграцію фахівця в професійному освітньому просторі від початкової професійної підготовки до післядипломної освіти), а також принцип додатковості базової і післядипломної професійної освіти;

– принцип маневреності професійних освітніх програм (має на увазі можливу зміну людиною, на тому чи іншому етапі життєвого шляху, на тій чи іншій ступені професійної освіти, області професійної діяльності або отримання паралельного професійної освіти);

– принцип індивідуалізації професійної освіти, що забезпечує його особистісну орієнтованість;

– принцип інтеграції професійних освітніх структур, що забезпечує діяльнісну і міжгалузеву орієнтацію професійної освіти;

– принцип оптимізації формування змісту професійної освіти [1].

Зміст професійної освіти студентів, що навчаються за спеціальністю «Туризм», має визначатися характером професійної діяльності майбутніх фахівців.

Підготовка студентів за цією спеціальністю ґрунтується на основі концепцій професійної педагогіки і туристики.

Успішність результатів підготовки студентів залежить від дії загально педагогічних і специфічних для туристичної освіти факторів і умов.

Тому формування змісту освітньої програми підготовки

студентів, що спеціалізуються в сфері туризму, необхідно проводити з урахуванням основних факторів і нових тенденцій, що проявляються як в освіті, так і в туризмі:

- перетворення освіти в найважливішу культурну потребу сучасної людини;
- розвиток індустрії туризму, культури і відпочинку;
- глобалізація і поступове зникнення міжнародних кордонів;
- поширення нових технологій як у сфері освіти, так і в сфері туристичного сервісу.

Професійна освіта студентів, що спеціалізується в сфері туризму, має враховувати сукупність досягнень в сфері туристичної діяльності даного профілю. Таке завдання може бути вирішено через освоєння студентами досвіду туристичної діяльності.

Подібний досвід складається з декількох компонентів: пізнавального та туристичного; досвіду соціальної взаємодії; морально-етичного; духовно-естетичного; досвіду рефлексії; досвіду ефективної практичної туристичної діяльності.

Професійна освіта в сфері туристичної діяльності передбачає:

- своєчасне надання студентам інноваційної інформації в туристичній сфері;
- навчання навичкам відбору, інтерпретації інформації та ефективного використання її в процесах прийняття рішень;
- відпрацювання навичок вирішення практичних проблем;
- розвиток підприємницьких навичок студентів;
- підвищення адаптивності майбутнього фахівця і впевненості його у своїй кар'єрі.

Умовою успішності професійної підготовки фахівця представляється можливим лише за умови поєднання теорії та практики, навчання на передового досвіді, застосування передових освітніх методик на практиці.

Ефективність професійної освіти студентів, що спеціалізується в сфері туризму, залежить від успішності оволодіння студентами навичками пізнавальної самостійності і уміння використовувати отримані знання в новому середовищі.

Умовами успішності освоєння майбутніми фахівцями освітньої програми розглянутого профілю можуть стати обов'язковість дотримання наступних загально педагогічних принципів:

- цілісний підхід до змісту професійної підготовки, забезпечення прозорості кордонів між загальною і професійною освітою, теорією і практикою, розумовою і фізичною працею, навчанням і майбутньою

трудовою діяльністю;

- встановлення партнерських відносин між сферою освіти і сферою праці;

- реалізація спрямованості професійної освіти на розвиток особистості, демократичних цінностей, охорону навколишнього середовища і створення нових можливостей для кожної людини;

- забезпечення студентів в процесі навчання загальними професійними навичками переходу від освіти до трудової діяльності;

- оволодіння компетенціями, які виходять за рамки професійних навичок, необхідність яких прогнозується тенденціями розвитку сучасної сфери освіти і інноваціями в туристичному бізнесі.

Дотримання перерахованих принципів в освіті має сприяти розвитку творчих здібностей студентів, створенню можливостей для максимального розкриття особистісного та професійного потенціалу професіонала.

Процеси глобалізації, які активно проявляються у сучасному світі, зачіпають в тому числі, і сферу туризму. Отже, студенти повинні в процесі професійної підготовки освоїти компетенції, що дозволяють їм діяти в нових умовах сучасного ринку, в тому числі і міжнародного, а також ринку в сфері освітніх і туристичних послуг.

Це вимагає від фахівця знання мови, культури, економіки, особливостей правової та соціальної систем країн-партнерів, дотримання єдиних технологічних і гуманітарних норм. При цьому, особливої уваги потребує саме глобальна функція туризму, пов'язана зі створенням єдиного статистичного простору туризму і маркетингу майбутніх туристських потреб.

Навчання професіонала, що спеціалізується в галузі туризму, має створити умови для подальшого розвитку туристичного ринку в нашій країні. Необхідно підкреслити, що всі перераховані вище положення підвищують ефективність підготовки студентів, за умовою, як що вони враховуються при розробці програми підготовки «Туризм».

В основу розробки навчального плану освітньої програми студентів за спеціальністю «Туризм» було покладено компетентнісний підхід. Він не тільки визначив перелік компетенцій, формування яких можливе за умови успішного освоєння студентами цієї програми, але і дозволив вибудувати методичну систему навчання майбутніх фахівців, в тому числі вибудувати головну процедуру оцінювання якості освоєння даної програми студентами.

Розробляючи програми підготовки студентів за спеціальністю

«Туризм» необхідно також враховувати закони проектування і конструювання професійно орієнтованого навчання, а також алгоритм дій: визначення діагностичних цілей навчання; опис очікуваного результату; обґрунтування змісту навчання в контексті майбутньої професійної діяльності студентів; виявлення структури навчального матеріалу, його інформаційної ємності, а також системи смислових зв'язків між його елементами; визначення необхідних рівнів засвоєння матеріалу, що вивчається; розробка процесуальної сторони навчання (представлення професійного досвіду, що підлягає засвоєнню студентами у вигляді системи пізнавальних і практичних завдань); пошук спеціальних дидактичних процедур засвоєння цього досвіду, вибір організаційних форм, методів, засобів індивідуальної та колективної навчальної діяльності; виявлення логіки організації педагогічної взаємодії на рівні суб'єкт-суб'єктних відносин з метою перенесення досвіду студентів на нові сфери діяльності; вибір процедур контролю та оцінки якості засвоєння програм, а також способів індивідуальної корекції навчальної діяльності.

Профільно-спеціалізований програмний модуль поєднується з філософсько-світоглядними, комунікативними, цивільно-правовими, історико-культурологічними, фізико-математичними, інформаційними, соціально-економічними, природничими і психолого-педагогічними модулями в професійній підготовці фахівця.

Особливо значущими для майбутньої професійної діяльності студентів за спеціальністю «Тризм» є профільно-спеціалізовані компетенції: знання основних теорій і напрямків вітчизняної і зарубіжної туристики; здатність розуміти, критично аналізувати отриману бізнес-інформацію; готовність демонструвати базові загальнопрофесійні теоретичні знання про підприємництво в сервісній туристській діяльності; професійно профільовані знання, уміння і навички в області туристичного бізнесу; здатність застосовувати на практиці базові знання теорії і методів вибудовування успішної діяльності по організації і проведенню турів; здатність розуміти принципи складання проектів туристичних маршрутів; готовність користуватися нормативними документами, що визначають вартість надання послуг; можливість застосовувати на практиці знання теоретичних основ управління в сфері туристичного сервісу; здатність використовувати організаційно-управлінські навички у професійній діяльності; можливість формування загальнонаукової і туристичної компетентності, виявлення на основі діагностичних показників рівнів її сформованості, достатньої для майбутньої професійної діяльності;

здатність до виявлення необхідності, визначення можливості і реалізації туризму на основі діагностики потреб навчальних програм, інтересів і можливостей студентів; встановлення професійних контактів з фахівцями, зацікавленими у розвитку туризму в різних регіонах, в тому числі за межами України; залучення колег, зацікавлених в участі в туристській діяльності за профілем своєї спеціальності; готовність працювати в різних фірмах, агенціях, інших установах, що займаються організацією туризму, брати участь в роботі центрів, які координують розвиток в регіоні різних видів туризму.

Крім того, необхідність формування комунікаційних ділових навичок, необхідних для встановлення і розвитку робочих контактів з місцевою адміністрацією, в тому числі комітетами, які займаються питаннями освіти і виховання молоді, представниками закладів культури, спорту, туристичними фірмами, а також засобами масової інформації, іноземними партнерами з питань розвитку в'їзного і виїзного туризму в регіоні.

Можливість розробки, просування на туристичний ринок і реалізації інноваційних програм. Рефлексія власної професійної діяльності, корекція її з точки зору подальшого професійного вдосконалення. Проектування шляхів, способів і форм підвищення компетентності.

Аналіз досвіду вищих навчальних закладів України та зарубіжних країн з проблем якісної організації практики засвідчує, що вона забезпечується високим рівнем соціального партнерства, злагожденістю дій навчальних закладів та туристичних організацій, цілеспрямованістю державної політики, чіткістю окреслених завдань, наявністю навчальних і виробничих баз та майстерністю наставників. За таких умов можливе створення освітніх структур, орієнтованих на використання ринкових економічних механізмів, на зразок агенцій, бізнес-центрів, які розроблятимуть інноваційні технології практичної підготовки студентів вищих аграрних навчальних закладів за спеціальністю «Туризм».

Висновки. Таким чином, ефективність підготовки студентів вищих аграрних навчальних закладів за спеціальністю «Туризм» повинна бути вибудована відповідно до нових соціально-економічними умовами, з урахуванням специфіки предмета і продукту праці в освіті і туристичній діяльності, яка реалізується у відповідь на попит туристичного ринку, що гарантує працевлаштування випускників.

Література.

1. **Жолдак В.І.** Основи менеджменту в спорті і туризмі: організаційні засади [Текст] : підручник / **В.І. Жолдак, В.А. Квартальне.** – Т. 1. – М., 2001. – 288 с.

2. **Федорченко В.К.** Теоретичні та методичні засади підготовки фахівців для сфери туризму: автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук [Електронний ресурс] / **В.К. Федорченко.** – Режим доступу: http://tourlib.net/aref_tourism/fedorchenko.htm.

3. **Федорченко В.К.** Педагогіка туризму [Текст] / **В.К. Федорченко, Н.А. Фоменко, М.І. Скрипник** та ін. – К. : Слово, 2004. – 296 с.

4. **Машика Н.В.** Теоретические и практические аспекты профессиональной подготовки кадров в области туризма [Электронный ресурс] / **Н.В. Машика.** – Режим доступу до сайту: <http://dkfans.kiev.ua/st15.html>.

5. **Мельник А.О.** Перспективи розвитку вітчизняного туризму в умовах євроатлантичної інтеграції [Текст] / **А.О. Мельник, І.А. Чапліч** // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009 (9). Економічні науки. – С. 76- 80.

6. **Сақун А.В.** Теорія і практика підготовки фахівців сфери туризму в розвинутих країнах світу: [монографія] / **А.В. Сақун.** – К. : «МАУП», 2004. – 254 с.

7. **Слободиська О.А.** Особливості практичної підготовки майбутніх фахівців туристичної галузі. Проблеми підготовки спеціалістів [Текст] / **О.А. Слободиська, М.В. Нагорна** // Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ, м. Вінниця, Україна. Педагогічні науки (2). – В. : КНТЕУ, 2011.

8. **Solnet D., Robinson R., Cooper C.** An industry partnerships approach to tourism education // Journal of Hospitality, Leisure, Sport and Tourism Education. – 2006. – Vol. 6, № 1. – pp. 66-70.

References.

1. **Zholdak V.I., Kvartaljne V.A.** (2001). *Osnovy menedzhmentu v sporti i turizmi: organizacijni zasady* [Fundamentals of Management in Sport and Tourism: Organizational Principles]. Vol. 1, Moscow, p. 288 [in Russian].

2. **Fedorchenko V.K.** (n.d.). *Teoretychni ta metodychni zasady pidhotovky fakhivtsiv dlya sfery turizmu* [Theoretical and methodical principles of preparation of specialists for the sphere of tourism] *Avtoreferat dysertatsiyi na zdobuttya naukovoho stupenya doktora pedahohichnykh nauk.* tourlib.net/aref_tourism Retrieved from: http://tourlib.net/aref_tourism/fedorchenko.htm. [in Ukrainian].

3. **Fedorchenko V.K., Fomenko N.A., Skrypyuk M.I.** et al. (2004). *Pedagoghika turizmu* [Pedagogy of tourism]. Kiev: Slovo, p. 296 [in Ukrainian].

4. **Mashika N.V.** Teoreticheskie i prakticheskie aspekty professional'noj podgotovki kadrov v oblasti turizma [Theoretical and practical aspects of professional training in the field of tourism]. *dkfans.kiev.ua*. Retrieved from: <http://dkfans.kiev.ua/st15.html>. [in Russian].

5. **Mel'nik A.O., Chaplich I.A.** (2009). Perspektivy rozvytku vitchyznjanogo turizmu v umovah evroatlantičnoyi ntegraciji [Prospects for the development of domestic tourism in the context of Euro-Atlantic integration]. *Visnyk Hmel'nic'kogo nacional'nogo universytetu – Bulletin of the Khmelnytsky National University*, No 9, pp. 76-80 [in Ukrainian].

6. **Sakun L.V.** (2004). *Teoriia i praktyka pidhotovky fakhivtsiv sfery turyzmu v rozvynutykh krainakh svitu* [Theory and practice of training specialists in the sphere of tourism in developed countries of the world]. Kiev: «MAUP», p. 254 [in Ukrainian].

7. **Slobodis'ka O.A. Nagorna M.V.** (2011). *Osoblivosti praktichnoyi pidgotovky majbutnih fahivciv turistic'noyi galuzi* [Features of practical training of future specialists in the tourism industry. Problems of training specialists]. Problemy pidgotovky specialistiv. Vinnytsya. : KNTEU. [in Ukrainian].

8. **Solnet D., Robinson R., Cooper C.** (2006). An industry partnerships approach to tourism education. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport and Tourism Education*, Vol. 6, No 1, pp. 66-70 [in English].

Анотація.

Данченко І.А., Моїсєєва Н.І. Методологічні і методичні основи підготовки студентів вищих аграрних навчальних закладів за спеціальністю «Туризм».

В статті розглядаються проблеми організації якісної практичної підготовки студентів вищих аграрних навчальних закладів за спеціальністю «Туризм», здійснено аналіз та обґрунтовано методологічні і методичні основи підготовки студентів.

Ключові слова: педагогічна технологія, аксіологічний, змістовно-структурний, діяльнісно-орієнтований принципи, індивідуальна мотивація, континуальність, маневреність професійних освітніх програм, оптимізація.

Аннотация.

Данченко И.А., Моисеева Н.И. Методологические и методические основы подготовки студентов высших аграрных учебных заведений по специальности «Туризм».

В статье рассматриваются проблемы организации качественной практической подготовки студентов высших аграрных учебных заведений по специальности «Туризм», осуществлен анализ и обосновано методологические и методические основы подготовки студентов.

Ключевые слова: педагогическая технология, аксиологический, содержательно-структурный, деятельностно-ориентированный принципы, индивидуальная мотивация, континуальность, маневренность профессиональных образовательных программ, оптимизация.

Abstract.

Danchenko I., Moiseeva N. Candidate Methodological and methodological basis for the preparation of students of higher agricultural educational institutions in the specialty «Tourism».

The problems of organization of high-quality practical training of students of higher agrarian educational institutions on the specialty "Tourism" are considered in the article, analysis and methodological and methodical bases of students preparation are carried out.

Key words: *pedagogical technology, basic principles of training, individual motivation, continuity, maneuverability of professional educational programs, optimization.*

УДК 658.152

АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

**КОЛОМІЄЦЬ Н.О., К.Е.Н., ДОЦЕНТ,
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА ЗООВЕТЕРИНАРНА АКАДЕМІЯ
КОЛОМІЄЦЬ О.П., АСПИРАНТКА,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В.В. ДОКУЧАЄВА**

Постановка проблеми у загальному вигляді. Підприємство в процесі функціонування поряд з операційною здійснює інвестиційну діяльність. Остання являє собою сукупність практичних дій щодо реалізації інвестицій, вибору та залучення інвестицій, та їх значення в розвитку підприємств особливо в аграрному секторі. з позиції розвитку продовольчої безпеки і підвищення ефективності аграрної економіки.

Згідно із Законом України «Про інвестиційну діяльність» інвестиції - це всі види матеріальних та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту.

Такими цінностями можуть бути: грошові кошти, цінні папери, банківські депозити, паї, рухоме і нерухоме майно, майнові права, патенти, ліцензії та ін.. Тому аналіз інвестиційної діяльності підприємства та підвищення ефективності інвестиційних процесів є актуальним завданням на сучасному етапі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблем аналізу інвестиційної діяльності підприємств, шляхів та